

Horváth Gábor

A NATO Reagáló Erő

Valóságos katonai erő vagy politikai próbakő?

A hidegháború utáni, 21. századi szerepét kereső NATO – a világban egyedülálló multilaterális katonai védelmi szövetség – új stratégiai koncepcióval lépett át az új évszázadba. A szövetség a tagállamok területének védelmén túlélve a saját területén kívül jelentkező veszélyforrások elhárítására kezdett koncentrálni. Ennek részeként amerikai kezdeményezés nyomán született meg a NATO új, gyorsreagálású, telepíthető katonai komponense, a NATO Reagáló Erő (NRF). A széles körű politikai támogatást élvező döntést követően azonban a gyakorlati megvalósítás és az első bevetési tapasztalatok után súlyos problémák mutatkoztak a finanszírozás, a teljes műveleti képességek, valamint a váltási ciklusokra felajánlott erők terén. 2007 nyarán a NATO vissza is vonta az NRF korábbi, teljes műveleti-készenléti képességéről szóló bejelentést. Ez a cikk áttekinti az NRF előzményeit, elemzi a gyakorlati problémákhoz vezető tényezőket és felvázolja a lehetséges megoldásokat.

Az NRF koncepciójának előzményei

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) hosszú évtizedeken át egy statikus, ám minőségében folyamatosan megújuló fenyegetéssel, a Varsói Szerződés fegyveres erőivel szemben kellett felsorakoztatnia katonai eszközszerét. A szemben álló felek tömeges és bonyolult szervezésű, modern fegyveres erőinek patikamérlegesen mért egyensúlya a katonai értelemben vett gyors reagálásnak nem sok teret biztosított. Valójában a fogalom a mai értelmében nem is igen létezhetett, hiszen a készenléti idők gondos lépcsőzése hűen követte a katonai konfliktus – mindkét fél elgondolásaiban hasonlóan megfogalmazott – technikai eszközlációjának feltételezett forgatókönyvét.

Egy kivétellel. A NATO már a hatvanas évek elején – talán bízva a véletlenszerűen, tévedésből vagy provokációs céllal indított,

korlátozott erejű, keletről érkező katonai akció gyors elhárításának hatásában, vagyis a harcászati késleltetés eredményességében – létrehozta a szövetséges erők gyorsan bevethető, mobil hadműveleti-harcászati tűzoltóbrigádját, a Közép-Európai Parancsnokság Szövetséges Mobil Kötelékét (ACE AMF), és azon belül is a magot képező szárazföldi komponenst (AMF-L).

Az AMF-L más minőséget képviselt a feltelezett németországi frontvonalon felsorakoztatott szárazföldi magasabbegységek sávhatárainak „rakott réteséhez” (*layer cake*) képest. A második világháborút követő németországi szövetséges megszállási zónákban kényelmesen berendezkedett nagyhatalmak (az USA főként Bajorországban és Hessenben, az Egyesült Királyság Észak-Rajna-Vesztfáliában, míg a franciák a „mélységben”, Baden-Württembergben) évtizedeken át a fenti megszállási zónák által képezett sávhatárokon alapuló hadászati és hadműveleti védelmi

felépítést követték. A diszlokációs stratégia, a hadászati és hadműveleti szintű logisztikai támogatás, a csapatokat közvetlenül támogató légierő-kötelékek telepítése és működtetése mind ezt az elgondolást szolgálták. Az AMF–L túllépett ezen: a feltelezett középső front teljes sáv szélességében és teljes mélységében kaphatott harcászati vagy hadműveleti feladatot. Ez új követelményekkel járt a NATO-nemzetek szárazföldi erői számára, igényül támasztva a saját sávban végzett védelmi műveletektől eltérő alkalmazás bonyolultabb hadműveleti és logisztikai feladatait. Emellett felértékelte az interoperabilitást, hiszen a korábban párhuzamos sávokban, de hadműveleti szinten alapvetően önállóan tervezett védelmi tevékenységhez képest a különféle harcászati alegységek állandó együttese lényegesen magasabb szintű együttműködést igényelt. Gyakorlatilag nem más történt, mint egyfajta „belső alkalmazású” többnemzetiségű szövetséges expedíciós erő kialakítása.

Bár teljesen eltérő geopolitikai környezetben, a mai NRF-hez képest korlátozott feladatrendszerrel, és ennél fogva korlátozott erő- és eszközállománnyal állították fel, az AMF–L már magában hordozta azon jegyek csíráit, amelyek a mai koncepció alapját képezik. Ezek közül kiemelhető politikai szinten a terhek vállalásának egyértelmű és világos elkötelezettsége és a folyamatos haditechnikai modernizáció igénye. Katonai téren a széles körű bevetettség, a készenléti állapot gyors elérhetősége, és a hadműveleti, illetve hadászati szinten megvalósuló mozgékony az az jellemző jegyek, amelyeket az NRF is megörökölt.

A NATO-t a kétpólusú világrendszer megszűnése és az azt követő európai biztonságpolitikai instabilitás – a balkáni háborúk három hullámával együtt – arra

készítette, hogy újragondolja politikai és katonai szerepét. Az új geopolitikai helyzet új biztonsági kockázatokkal és fenyegetésekkel is járt. A szövetséges stratégiai koncepció katonai feladatainak megvalósítása – a szovjet csapatkivonások, a német újraegyesítés és számos más tényező miatt – értelmetlenné tették a korábbi védelmi felépítést. Ennélfogva az új NATO-haderőstruktúra a merev, haderőnemi alapon szervezett hadseregcsoportok helyett összhaderőnemi, szárazföldi elemét tekintve hadtestszintű, alkalmazási szempontból a korábbiaknál földrajzilag kevésbé kötött, ugyanakkor készenléti idejét tekintve rövidebb időn belül alkalmazható, többnemzetiségű kötélekek kialakítását célozta meg. Ennek jegyében több éves kidolgozó munka és számos kísérleti gyakorlat után kimunkálták az összhaderőnemi alkalmi harci kötelék, a *Combined Joint Task Force (CJTF)* koncepcióját. Az e koncepció jegyében kijelölt parancsnokságok (JFC Brunssum, JFC Nápoly) első szárazföldi alárendelt eleme a brit vezetésű Szövetséges Gyorsreagálású Hadtest (ARRC) volt. Ezt az ezredfordulón több – a NATO haderőstruktúrájában megjelenő – hasonló jellemzőkkel bíró parancsnokság követte (a spanyol NRDC–SP, az olasz NRDC–IT és a török NRDC–TU). A CJTF-koncepció már kifejezetten expedíciós jellegű műveleteket irányzott elő, igaz, nemcsak a magas intenzitású konfliktusok, hanem a válságkezelés esetére is. Ilyeténképpen a koncepció megvalósításának első fecskéje, az ARRC többször került bevetésre éles helyzetben, elsőként a koszovói konfliktus során, később Afganisztánban is, mint a CJTF szárazföldi komponens parancsnoksága.

2001. szeptember 11. alapjaiban rengette meg az Egyesült Államok biztonságérzetét, és elemi erejű válaszcsepásra kész-

tette a ma egyetlen világhatalmat. Alig dördültek el az első lövések Afganisztánban, az Egyesült Államok, majd a szövetség vezetői már elkezdtek szorgalmazni egy, a váratlanul bekövetkező veszélyek ellen a NATO területén kívül bevethető, gyorsreagálású, a kor követelményeihez igazított szövetséges katonai kötelék állandó jellegű szerepeltetését a NATO haderőstruktúrájában. A szövetség prágai csúcstalálkozóján már az új, a modern haderő kialakításának irányába, a transzformáció érdekében tett lépésként fogadta el a NATO Reagáló Erők (NRF) koncepcióját. Beköszöntött a szövetséges összhaderőnemi expedíciós műveletek korszaka.

A koncepció alapjai

Az NRF koncepciója olyan, a világ bármely pontján bevethető, mintegy 25 ezer fős kötelék létrehozásáról és fenntartásáról szóló elképzelés, amely a politikai döntés után azonnal képes a konfliktus helyszínére települni, és – kezdetben – mintegy 30 napon át önálló harctevékenységet folytatni. Ez az időszak természetesen újrafeltöltés esetén meghosszabbítható.

Az NRF összhaderőnemi jellegét az összetétele biztosítja. Dandárerejű szárazföldi komponenssel rendelkezik, amely tartalmaz minden, az erőszakos harcba lépéshez szükséges képességet. Része egy haditengerészeti alkalmi harci kötelék (*naval task force group*), amely egy repülőgéphordozó csapásmérő csoportból (*carrier battle group*), egy partraszálló csoportból (*amphibious task group*) és egy felszíni harci csoportból (*surface action group*) tevődik össze. Az NRF része a mintegy napi 200 (harci) bevetésre képes légierő-komponens. A különleges műveleti erők szintén részét képezik, amennyiben azt a fel-

adat megkívánja. A remények szerint – és természetesen összhangban a 21. század hadművészetének alapvető trendjével – a kötelék összetétele minden korábbi próbálkozásnál jobban érvényre juttatja a különféle haderőnemek sajátosságainak összehangolt, egymást erősítő hatását.

A kötelék részét képezik a nemzeti harctámogató (*combat support*) és harctámogató-kiszolgáló (*combat service support*) képességek, ideértve a „részképességként” (*niche capability*) közismertté vált, magas specializációt igénylő, de nem elsősorban a fegyveres küzdelem megvívására szolgáló képességeket is. Ezen belül rendszeresen kiemelik a különleges műveleti erőket, a nukleáris, biológiai és vegyvédelmi (NBC) képességeket, a támogató légi és haditengerészeti, logisztikai, híradó és fel-

Az NRF katonai értelemben hadászati rendeltetésű, a feladattól függően változó összetételű, többnemzeti, összhaderőnemi, expedíciós készenléti magasabb egység. A hadászati rendeltetés a kötelék feladatrendszeréből fakad. Az NRF különféle feladatokkal bízható meg, amelyekről az Észak-atlanti Tanács esetenként dönt. Bár a hangzatosan „elsőként belépő és elsőként kivonásra kerülő” típusba tartozó kötelékről van szó, a Tanács széles körű felhatalmazásán belül az NRF jellemzően telepíthető és alkalmazható: – *önálló kötelékként az V. cikkely szerinti (védelmi), vagy nem az V. cikkely szerinti (válságreakáló) műveletek végrehajtására*, mely utóbbiak körébe az evakuációs műveletek, a természeti és ember által okozott katasztrófák következményeinek kezelésében és felszámolásában való részvétel (ideértve a kémiai, biológiai, radiológiai és nukleáris eseményeket, humanitárius válsághelyzeteket) és a terrorizmusellenes műveletek tartozhatnak; – *nagyobb követő erők kezdeti belépő kötelékként (initial entry force)*; – *alapvetően válsághelyzetben elrettentő erőként* annak érdekében, hogy demonstrálja a NATO elkötelezettségét és szolidaritását (ezek a gyorsreagálású műveletek a diplomáciai erőfeszítések támogatására szolgálhatnak).

derítő képességeket megtestesítő kisebb, jellemzően alegységszintű kötelékeket.

Bár természetesen megtevesztő lehet a haderónemi létszámviszonyok elemzéséből bármilyen általános következtetést levonni, a szárazföldi erők viszonylag alacsony aránya (a kötelék egyötöde, de a legjobb esetben is csak egyharmada, azaz körülbelül 5-10 ezer fő) arra enged következtetni, hogy az NRF harcászati, és csak legfeljebb kisebb hadműveleti szintű és nagyságrendű műveletek végrehajtására lehet alkalmas.

A nagyobb kötelékek lehetőségeivel összehasonlítva a különbséget – az elgondolás szerint – a minőség jelenti. Az NRF-be felajánlott nemzeti erők, eszközök és képességek a nemzetek leginkább hadra fogható és magas szinten interoperábilis hányadából kerülnek ki. Fontos az is, hogy amennyiben egy nemzet erőket és eszközöket kötött le az NRF számára, azokat már csak rendkívüli esetben tudja visszahívni.

Az NRF a feladattól függő összetételben jelölhető ki konkrét művelet végrehajtására, azaz méreteit tekintve kisebb is lehet, mint az éppen felkészített és készenlétben lévő kötelék. Ez a rugalmasság biztosíthatja a fokozatosság és az arányosság elvének figyelembevételét a konkrét válságra adott NATO-válasz során. Ez természetesen nem mond ellent annak a NATO-körökben általánosan elfogadott felfogásnak, hogy az NRF-et a képességei alapvetően a konfliktusok intenzitási skálájának felső részén található műveletekben (*high end operations*) való részvételre teszik különösen alkalmassá.

Az NRF létrehozásának folyamata

Az NRF katonai kötelékeit a nemzetek felajánlott erői, eszközei és képességei képezik. Ezek az erők tehát nem a közös fi-

nanszírozás és fenntartás elvére épülnek (alkalmazás esetén azonban természetesen a NATO közös erőiből is átrendelnek az NRF-hez, jellemzően az olyan magasan specializált szövetséges erőkomponensekből, mint a korai előrejelző repülőerők vagy a stratégiai híradás közös alakulatai). Külön kategóriát képeznek a NATO katonai vezetési struktúrájába tartozó parancsnokságok, amelyeket az NRF vezetésébe bevonnak. Az NRF létrehozása – ellentétben a korábbi AMF-parancsnoksággal – nem járt új állandó parancsnokság felállításával.

A nemzetek a készenlétbe felajánlott alakulatokat rotációs rendben biztosítják. A felkészülés és a készenlét biztosítása több, egymásra logikusan épülő szakaszból áll. Elsőként a kijelölt erőket nemzeti keretben készítik fel a feladat végrehajtására. Ennek időtartama – figyelembe véve az egységek, alegységek eltérő jellegét, továbbá eltérő tapasztalati és kiképzettségi szintjét, valamint a nemzeti kiképzési sajátosságokat – jelentősen eltérhet egymástól. Ez a felkészítés még nem része a rotációnak. Maga a rotációs periódus két részből, egy kiképzési és egy készenléti szakaszból áll. Ennek megfelelően kezdetben a felajánlott nemzeti erők egy hathónapos kiképzésen esnek át. A kiképzés célja az első, úttörő jellegű rotációba beosztott kötelékek tapasztalatai alapján összeállított képesség-követelmények (*Full Operational Capability Combined Joint Statement of Requirements – FOC CJSOR*) elérése. Ezt követi az adott kötelék hathónapos készenléti szolgálata. A rotációs váltás átfedéssel történik, azaz a készenléti szolgálati időszak kezdetével egyidejűleg a következő váltás már megkezdődik a célfelkészítési időszakot.

A felajánlásokat a nemzetek a rendszeres haderő-generálási konferenciákon te-

szik meg, ahol jegyzik őket. A kizárólag az adott konferencián „véletlenszerűen” történő bejelentések azonban ritkán garantálhatják a követelményeknek megfelelő kötelék(-váltás) összeállítását. Ennélfogva a NATO-haderő tervezési rendszerében előzetesen azonosítják azokat a nemzeteket, amelyek egy adott alakulat vagy képesség biztosítására feltehetően képesek. Csak így érhető el ugyanis, hogy ezek a képességek nemcsak rövid-, hanem közép- és hosszútávon is biztosíthatók legyenek. A felajánlások kiterjednek az NRF-hez szükséges stratégiai légi szállításra, a telepíthető híradórendszerekre és logisztikai elemekre is.

Az NRF egymást követő készenléti váltásainak (rotációinak) összeállításáért a Szövetséges Műveleti Parancsnokság (ACO vagy SHAPE) parancsnoka, a SACEUR felel. Ugyanígy ő az NRF-et irányító stratégiai katonai parancsnok. A vezetési-irányítási rend következő láncszemei a hadműveleti szintű parancsnokság szerepét játszó, szintén rotációs rendszerben készenlétet adó, a NATO állandó parancsnoki struktúrájában folyamatosan működtetett Összhaderőnemi Kötelékparancsnokságok (*Joint Force Command – JFC*), amelyek az elgondolás szerint telepíthető összhaderőnemi kötelékparancsnokságok (*Deployable Joint Task Force Headquarters – DJTFHQ*) kiküldetésével látják el az NRF hadműveleti szintű vezetését. A haderőnemi (azaz az elgondolásban a legmagasabb harcászati szintű) vezetés a szárazföldi és haditengerészeti magas készenléti NATO-parancsnokságok (mint például az ARRC) kiküldöntett elemeivel valósítják meg: ezek állítják fel a szárazföldi (LCC) és haditengerészeti (MCC) komponensparancsnokságokat. A légi erők elemeinek vezetését rugalmasan, egyrészt a NATO állandó integrált légvédelmi rendszere (NATINEADS) elemeit képező Harci Repülő Műveleti Központok (CAOC) bázisán létrehozott Telepíthető Harci Légi Műveleti Központok (DCAOC), másrészt a felajánlott repülőerők telepíthető vezetési elemeinek felhasználásával állítják össze.

Sok helyen kiemelik: az NRF azon túl, hogy a NATO leghatékonyabb katonai képességeit testesíti meg, katalizátorként maga is eszköze a hatékonyabb katonai képességek kialakításának, mivel a középtávú nemzeti védelmi tervezési célkitűzések egyik hordozója. A rendszerint középtávon tervezett NRF-felajánlások önmagukban is a nemzeti katonai tervezés fontos célkitűzéseivé előlépve garantál(hat)ják az adott nemzeti haderő modernizációját. Az NRF e funkcióját a NATO-n belül úgy foglalják össze, hogy az NRF a szövetség transzformációjának motorja. Az NRF folyamatos megújulását a NATO két stratégiai parancsnoksága közül a Szövetséges Transzformációs Parancsnokság (Allied Command Transformation – ACT) által végzett kutató-fejlesztő, tervező és értékelő tevékenység eredményeként megszülető új követelmények biztosítják. Ezek a követelmények fejezik ki a jövőbeni képességekre, az újonnan megjelenő technológiák alkalmazására, a katonai alkalmazási elvek (doktrínák) adaptációjára vonatkozó igényeket, amelyek a NATO katonai erőire általánosan, de az NRF-re konkrétan is vonatkoztathatók.

Egyes elemzők szerint az NRF létrehozásának elsődleges célja tulajdonképpen nem is a beavatkozásra képes modern NATO-ütőerő megteremtése (hiszen ez eseti alapon is lehetséges), hanem a folyamatos megújulás, a permanens transzformáció biztosítása. Úgy vélik, hogy az NRF nem más, mint az európai szövetségeseknek Egyesült Államok általi legújabb (és egyesek szerint utolsó) konkrét felszólítása a haderejük modernizációjára, az amerikai fegyveres erőkéhez legalább közelítő szintre emelésére abból a célból, hogy az Amerika és Európa között húzóódó és vésszesen szélesedő haditechnikai minőségi szakadékot áthidalják.

Ennek fényében nem meglepő, hogy – legalábbis kezdetben – általános egyetértés övezte azt az elgondolást, mely szerint az NRF-et alapvetően az európai szövetségesek fegyveres erőiből kell összeállítani és készenlétkben tartani. Ennek a célja a fent említett technológiai szakadék áthidalása mellett a kiegyensúlyozottabb transzatlanti tehermegosztás biztosítása is volt, különösen a távoli területeken folytatott expedíciós műveletek során.

A koncepció megvalósításának nehézségei

Az NRF koncepcióját a szükséges politikai és katonai egyeztetés után teljes egyetértés övezte. Az egymást követő kezdeti váltások tovább finomították az elgondolásnak és a megvalósításnak a részleteit. Jó ideig úgy tűnt, hogy ez a kezdeményezés nem jut zsákutcába, mint az 1999-es stratégiai koncepciót követő egyes elgondolások.

A komolyabb – politikai és katonai-stratégiai szinten mérlegelendő – gondok a 2005. október 5-én bekövetkezett pakisztáni földrengés következményeként kialakult humanitárius veszélyhelyzet kezelését követően mutatkoztak meg. Az NRF által létrehozott és működtetett légihíd mintegy 3500 tonna segélyszállítmányt továbbított a katasztrófa által sújtott területre, továbbá egészségügyi és műszaki segítségnyújtásra is sor került. Az NRF részéről – több kisebb csapat hozzájárulása mellett – leginkább az akkor készenléti váltásban lévő spanyol és lengyel alakulatok vettek részt.

A pakisztáni bevetést követően tört a felszínre a háttérben addig is lappangó, a katonai és politikai testületekben sokszor felmerült és tárgyalt kérdés: az NRF-műveletek finanszírozása. A megegyezés

szerint – és a NATO által mindaddig alkalmazott gyakorlatnak megfelelően – azok a nemzetek viselik a művelet költségeit, amelyek a bevetésre kirendelt váltásba beosztott kötelékeket adják (*costs lie where they fall*). Míg a korábbi, kisebb léptékű NRF-műveletek viszonylag szerény költségeit a „soros” tagállamok képesek voltak műveleti költségvetési tételeik közé beszorítani (ami bizonyára hamis biztonságérzetbe ringatta az addig aggodalmaskodókat), addig a pakisztáni bevetés igen súlyos költségei jelentősen viszszavetették mind a spanyol, mind a lengyel katonai költségvetés előirányzatait. Az eset azzal fenyegetett, hogy a jövőben soros váltást adó nemzetek – a költségek viselésétől való húzódozásuk miatt – szinte automatikusan az egyébként politikailag és katonailag indokolt NRF-alkalmazás ellen foglalnak majd állást. Az NRF rövid idejű telepítésének finanszírozásával kapcsolatos alapelvek kialakítására a NATO főtitkára az elmúlt évek folyamán jelentős erőfeszítést tett, de hosszú időn keresztül, több miniszteri találkozó alkalmával is sikertelenül. Habár a lázas politikai egyeztetés révén született egy áthidaló finanszírozási megoldás, a műveleti költségek viselésének kérdése azóta sem tisztázódott teljesen.

A fenti problémák megoldatlansága végül is az NRF-koncepció kialakításának ötödik évében, 2007 őszén vezetett krízishez. Az európai szövetségesekre nem hatott ösztönzően az Egyesült Államok 2006-ban tett gesztusa a haderő kiegészítésére. Az elkövetkező NRF-rotációk feltöltöttsége továbbra is vészesen hiányosnak ígérkezett. Ennek következtében a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoka (SACEUR) visszavonta az NRF teljes műveleti készenlétét, és új javaslatokat tett a NATO katonai és politikai hatóságainak.

Megoldási alternatívák

Lényeges hangsúlyozni, hogy a problémák jellege nem kérdőjelezte meg alapvetően a koncepció létjogosultságát. A korábbi stratégiai koncepciókból levezetett igény a gyorsreagálású, területen kívül (földrajzi határokon túl) bevethető modern, „high-tech” szövetséges beavatkozó katonai erőkre továbbra is érvényes. Így a változás szükségessége alapvetően az erők összeállításának és készenléti szolgálatuk ellátásának kérdéskörére összpontosul. Nem meglepő módon mindez kihat az NRF-elgondolásban meghatározott kötelék nagyságrendjére is, anélkül – és ezt újra és újra hangsúlyoznom kell –, hogy maga az elgondolás alapja megváltozna.

A kialakult helyzetben két opció kimunkálása történt meg, a koncepció „keményítése” vagy annak „puhítása”. Mindkét választási lehetőség inherens módon egy kisebb, azaz kevesebb katonai képességet összegző NATO Reagáló Erő felé mutat.

A koncepció „keményítése” nem más, mint szakítás a jelenlegi rotációs elgondolással: állandó nemzeti felajánlásokból képezett haderő összeállítása. Ennek rendelkezésre állásáról és bevethetőségéről az állandó NRF-parancsnokság gondoskodik, amely a nemzeti erők felkészültségének, kiképzésének ellenőrzésével, szigorú technikai és személyi kritériumok számonkérésével folyamatosan felelne a közös NATO gyorsreagáló erő folyamatos hadrafoghatóságáért és készenlétéért. Valójában ezen az opción belül is kettő – egy szigorúbb és egy kevésbé merev – változat képzelhető el. A legmerevebb változatban az NRF-et a jelenlegi NATO-parancsnoksági (C2), illetve haderőstruktúrájába illeszteni (úgy, ahogy a valamikori AMF–L esetben történt).

A kevésbé merev változat megvalósítása esetén a tartósan felajánlott nemzeti erőket a meglévő NATO-parancsnokságok közül rotációs alapon kijelölt parancsnokságnak rendelnék alá. Mindkét változat jellemzője a garantált vezetési és irányítási rend, továbbá a tagállamok által folyamatosan biztosított haderőelemek. Politikai téren biztosíthatónak tűnik a kiegyensúlyozottabb teherviselés, továbbá hosszabb távú nemzeti haderőtervezés lenne megvalósítható.

A keményebb NRF előnye lehet politikai téren a már említett kiegyensúlyozott teherviselés mellett a világos elkötelezettség, következettséggel az egyértelműbb felelősségi körök, a kiszámíthatóság, a folyamatosság és a magasabb műveleti hatékonyság. Vélhetően magasabb kiképzési követelményeket lehetne megvalósítani – valószínűsítően alacsonyabb költségekkel. Minden képesség elérhető lehet az egységes parancsnoki és haderőstruktúrából adódóan, azaz nem mutatkozna többszörös (átfedő vagy egymásnak ellentmondó) védelmi tervezési igény a tagállamokkal szemben. A feltételezett hátrányok között megemlítenődő, hogy néhány képesség továbbra is elégtelen, vagy éppen elérhetetlen is lehet a folyamatban lévő egyéb (nem NRF) NATO- és EU-műveletekben való lekötöttség miatt. Kisebb lehet a tagállamok haderejének transzformációjára gyakorolt pozitív hatás (hiszen csupán az „állandó” felajánlott kötelék vagy képesség folyamatos modernizációját igényelné, esetleg a nemzeti haderő többi elemének rovására is). Végezetül az sem zárható ki, hogy több európai szövetséges számára, akik a jelenlegi NRF-rendszerben kisebb felajánlással vesznek részt, elriasztóan hathat egy esetleges fajsúlyosabb állandó szerepvállalás kérése.

A koncepció „fellazítása” gyakorlatilag a jelenlegi készenléti követelmények ponto-

sításának és a fokozatos, arányos feltöltés kialakításának irányába mutathat. Az NRF teljes spektrumú alkalmazhatósága érdekében alapvetően a jelenleg érvényes állománytábla (*Combined Joint Statement of Requirements – CJSOR*) feltöltése szükséges. A jelen körülmények között azonban az erőgenerálásnak a minimális képességet biztosító modulok feltöltésére kell irányulnia – a legvalószínűbbnek tartott műveletek sikeres végrehajtásának és az alapkövetelmények biztosításának érdekében.

Ezért a fokozatosságon alapuló elgondolás szerint a NATO Reagáló Erőn belül készenléti szempontból több kategória létezne, amelyeket logikus módon egy állandó „mag” (*core*) köré szerveznének. Az állandó elem nagyságának és jellegének variációi is elképzelhetővé tesznek több változatot, kezdve a pusztán parancsnokságtól a legfontosabb stratégiai kiegészítő erők (*enablers*) belefoglalásán át egy szinte azonnali készenléti idejű kisebb harcászati kötelék állandó szerepeltetéséig. Magát a „magot” lényegében háromféle módon lehetne felépíteni. Egyrészt alapulhatna egy kijelölt állandó NATO-parancsnokság feladatrendszerében, másrészt megvalósítható lehet a NATO parancsnoki struktúráján belül a parancsnokságok rotációjával, váltási rend szerint. Harmadrészt pedig biztosítható az előző két megoldás logikus – és a készenléti követelményeket maximálisan figyelembe vevő – kombinációjával.

A megoldás előnye bármelyik változat esetén az, hogy a váltási rend biztosítaná a NATO parancsnoki- és haderőstruktúrájában szereplő parancsnokságok és államok számára az NRF-be történő bevonást, kihasználva ezzel annak magas szintű felkészítési standardjait és modernizációs előnyeit (ha nem is a jelenlegi rendszerrel azo-

nos mértékben). Emellett a CJSOR fokozatos feltöltése csökkentené a tagországokra eső (pénzügyi) terheket. Ezáltal a konkrétan az NRF ciklusához lekötött erők száma csökkenhet, ugyanakkor megtart egy megbízható, gyorsan elérhető magas készenléti állapotot. Az NRF műveleti használhatósága fenntartható lehet a szükségletekhez igazodó, kiegészítő erők hozzácsatolásával.

Hátrány, hogy a fent említett, a konkrét szükségletek alapján generált (*bolt on*) erők alkalmazása csökkentheti az NRF reagáló-, illetve válaszidejét és bonyolítja azok teljes integrációját. A nemzeti erők kiképzési, valamint gyakorlatokban való részvételének lehetősége csökkenhet, így lelassulhat a nemzeti haderők általános transzformációja, sérülhet a nemzeti modernizáció üteme és főként annak egységes jellege.

Az elképzelés legcsábítóbb eleme az, hogy minél alacsonyabb szintű maggal rendelkező változat kerül megvalósításra, annál kevesebb állandó képességet kell fenntartani. Ugyanakkor a legalacsonyabb szintű változat józan ésszel már nem is nevezhető NATO Reagáló Erőnek, esetleg csak NATO Reagáló Erő Parancsnokságnak.

A fent felsorolt lehetőségek mentén fog körvonalazódni az a változat, amelynek elvi kidolgozását a NATO 2007 októberében, a hollandiai Noordwijkban tartott védelmi miniszteri informális ülésén a nemzetek előzetesen elfogadták. Az elgondolás gyakorlatilag csökkenti a gyorsreagálási képességeket, mindezt ugyanakkor olyan módon teszi, hogy az NRF-koncepció megváltoztatását nem irányozza elő. Tisztázatlan, hogy az ilyen módon csökkentett NRF feladatrendszere változik-e, és ha igen, akkor mennyire. Változatlanul homályos az NRF bevetésének kérdésköre, ami kétséges teszi, hogy ez a kötelék játszhat-e szerepet

egyáltalán bármiféle válságban a közeljövőben. Az európaiak számára a legfontosabb kérdés az, hogy visszatarthatnak-e állandó jelleggel magas harcértékű, értékes erőket akkor, amikor a haderejük telepíthető eszköztárát csaknem kimerítették Afganisztánban és a Balkánon.

A szövetségi elemzők úgy gondolják, hogy a NATO áprilisi bukaresti csúcsterveket az NRF-fel kapcsolatban legalább három kérdésre kell választ adnia:

1) Az NRF méretének esetleges csökkentése megkívánja-e a gyorsreagálású erő koncepciójának megváltoztatását? Előfordulhat, hogy az NRF az alacsony in-

tenzitású konfliktusokban (*lower end*) való részvétel irányába mozdul el?

2) Hogyan kezeli a NATO azt a problémát, hogy hadra fogható alakulatokat tart (vissza) készenlétben, miközben ezekre az erőkre és eszközökre sürgető szükség lenne más válságkörzetekben, például Afganisztánban?

3) Milyen következményekkel jár az Egyesült Államoknak a NATO irányába mutatott attitűdjére, a teherviselés egyenlő megosztására vonatkozó európai hajlandóság hiánya? Elvezethet-e ez a transatlanti kapcsolat alapjait jelentő értékek újbóli átfogalmazásához? ■

Irodalom

The NATO Response Force at the centre of NATO transformation. <http://www.nato.int>

NATO Response Force <http://nato.usmission.gov>

Nato Response Force - Proposed Rapid-Reaction Military Force.

<http://www.army-technology.com>

Backgrounder: NATO Response Force. 2006. november 29. <http://english.people.com.cn>

Strategic Insight - NATO Response Force: Political Deftness, Economic Efficiency, Military Power, Center for Contemporary Conflicts. 2003. április 1. <http://www.ccc.nps.navy.mil>

The EU headline goal and the NATO Response Force (NRF) - reply to the annual report of the Council, Assembly of WEU, DOCUMENT A/1825. 2003. június 3.

<http://www.assembly weu.org>

A NATO Reagáló Erők 8. váltás (NRF-8) magyar kontingens (Kezdetektől a készenlétiig).

2007. január 22. <http://www.hm.gov.hu>

The future of the NATO Response Force, NATO Speeches. 2004. január 23.

<http://www.nato.int>

The ACE Mobile Force (AMF), NATO Publications. 2002. október 29. <http://www.nato.int>

FABER, Peter: Enhancing NATO Transformation with the NATO Response Force (study of SC 102, Feb-Jul 2003), NDC, Rome. 2003.

Reforming NATO Force Generation - Progress, Problems and Outstanding Challenges, A RUSI Report, The Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, October 2005, www.rusi.org

KAMP, Karl-Heinz (editor): The NATO Response Force, NDC Research Paper No.33, Rome, Nov.2007.

KUGLER, Richard: The NATO Response Force 2002-2006 - Innovation by the Atlantic Alliance, Center for Technology and National Security Policy, é.n. <http://www.ndu.edu>